

RPT model etiky, počítačová
etika, COVER model

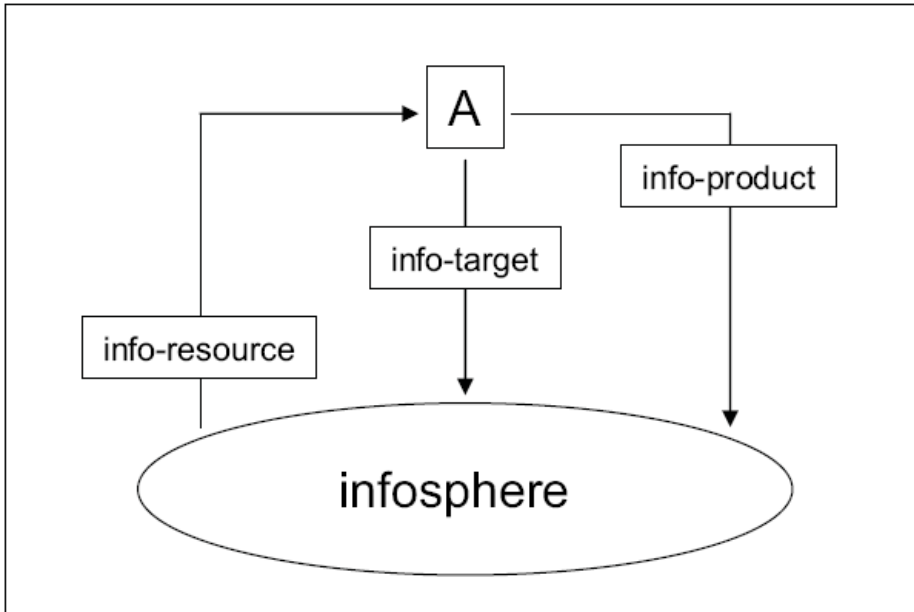
RTP model

- Během vývoje IE se objevila řada přístupů a pohledů - narůstající zmatky
- IE zkoumá vliv informačních a komunikačních nástrojů, technologií a metod na morální život aktérů
- Zaměření na morálního aktéra přináší dle L. Floridiho organizační schéma, které sjednocuje různá zaměření IE do tří základních linií zkoumání
- RTP model - Resource – Product - Target

RTP model

R - informace jako zdroj – morální aktér sám využívá informace (etika uživatele informací)

P – informace jako produkt – morální aktér sám některé informace tvoří (etika tvůrce informací)

T – informace jako cíl – morální aktér ovlivňuje informační prostředí (etika zprostředkovatele informací)

1. etapa - Etika informačního zdroje

- Nejstarší vývojová etapa IE
- Témata: důvěryhodnost, spolehlivost, kvalita a použití informací (dat). Dnes spolehlivost, dosažitelnost, přístupnost, přesnost zdroje, digitální propast a informační přetížení
- Disciplíny: LIS, obchodní a manažerská studia, studia informačních technologií
- Informace jako zdroj má být řízena výkonně, efektivně a spravedlivě

1. etapa - - Etika informačního zdroje

- Informace cenná pro morální hodnocení a jednání → čím více informací shromážděno, tím větší morální zodpovědnost
- KRITIKA: nedostatek informací zdůvodněním pro nemorální jednání, pravidlo „více je lépe“ vždy neplatí, být informován není vždy požehnáním, může být nebezpečné či morálně špatné
- Př. Nestrannost soudu – vyhýbání se mediálními informacím

2. etapa - Etika informačního produktu

- IE se spojuje s počítačovou etikou (90. léta)
- Velká část populace tvoří, konzumuje a sdílí informace pomocí ICT a internetu
- Využití digitálních nástrojů (CD, hry, mobily, maily, P2P)
- Témata: zodpovědnost, záruka, svědectví, reklama, plagiátorství, duševní vlastnictví, propaganda, pomluvy, dezinformace
- Disciplíny: počítačová věda, mediální studia, management informačních zdrojů
- Etické problémy vyvstávající se síťovou společností

3. etapa - Etika informace jako cíle

- informační společnost → lidé ponořeni do digitálního prostředí
- environmentální a globální zájmy
- Témata: informační soukromí, hackerství, informační bezpečnost, informační válka a terorismus, vandalismus, pirátství, otevřené zdroje, svoboda projevu, cenzura, filtrování, kontrola obsahu.
- Disciplíny: management rizik
- Již pevné sepjetí ICE (Information and computer ethics)

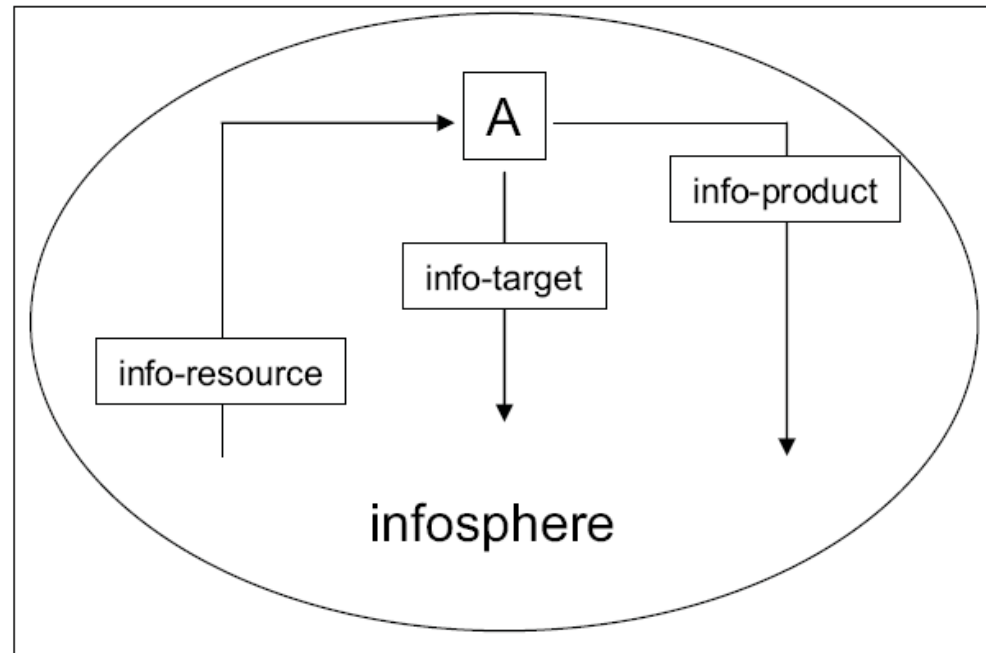
Kritika RTP modelu

- Je příliš jednoduchý – některé etické problémy náleží více informačním šipkám
- Př. cenzura ovlivňuje aktéra v roli jak uživatele, tak i tvůrce
- Je nedostatečně souhrnný – některé problémy nemohou být do modelu umístěny, protože se objevují při interakci mezi šipkami
- Př. monitorování a kontrola (velký bratr), vlastnictví informací – ovlivňují uživatele i tvůrce a současně tvarují jejich prostředí
- Model je redukční - mikroetika

4. etapa – informační etika jako makroetika

- Spojuje všechny tři šipky dohromady
- Uvažuje nad celým životním cyklem informace
- Analyzuje všechny entity informačně

Zdroj: HIMMA, Kenneth Einar – TAVANI, Herman T. *The Handbook of Information and Computer Ethics*. Hoboken : John Wiley & Sons, 2008. ISBN 978-0-471-79959-7. Str. 11.

- Aktér může být vtělen do formy informačního agenta

4. etapa – informační etika jako makroetika

- IE jako makroetika je:
- ontocentrická
- ekologická
- neatropocentrická
- Př. Morální agent je interaktivní, autonomní a adaptabilní systém, který provádí morálně ohodnotitelné aktivity. Rozlišujeme morální rozvážnost (intence) a morální odpovědnost

Makroetika x mikroetika

- rozlišení IE na makro- a mikroetiku provedl John Ladd
  - **mikroetika** - prakticky a aplikačně orientovaná etika, závislá na oblasti aplikace. Většinou etika specializovaná (lékařská, knihovnická, infromatická..), řeší problémy vznikající uvnitř konkrétních skupin profesionálů
- souvisí s vlastní informační prací a individuálním chováním (např. ochrana soukromí, duševního vlastnictví apod.)

Makroetika x mikroetika

- **makroetika** - makroetické problémy souvisí s dopady inf. technologií na společnost (např. digital divide, zranitelnost inf. spol. apod.)
Problémy různých skupin profesionálů ve vztahu ke společnosti.
→ posuzuje normy, praktiky, instituce, zákony, které jsou budovány na základě mikroetiky
- **Floridiho pojetí:** makroetika: posuzuje povahu jednání, otázka na základě čeho lze rozlišovat morálně dobré a špatné, nezávislá na konkrétním oboru

Infosféra

- IE jako makroetika: Posun od etiky lidských aktivit zabývajících se informacemi k etice informace samotné a zní vyplývajících zásad
- **infosféra:**
- definice: prostředí tvořené souborem všech informačních entit, informačních procesů a jejich vlastností a vztahů

Infosféra

charakteristika:

- zahrnuje informace kulturní, biotické a abiotické
- obsahuje jistý stupeň uspořádanosti
- k vytvoření a zachování je potřebná energie
- bez energie může docházet k nevratným ztrátám informace
- entropie je opakem informačního bytí
- pružnost infosféry - je schopnost do určité míry obnovit původní stav uspořádání, vychýlený entropickými fluktuacemi

Počítačová etika

- počítačová revoluce → vznik počítačové etiky - computer ethics – nesprávně zaměňována s inf. Etikou
- prudký rozvoj ICT → požadavek na vytvoření specializované etické disciplíny řešící nové morální problémy
- **některé z těchto problémů:**
- modifikacemi starých problémů (krádež počítače jako krádež jakéholiv jiného materiálního předmětu)
- jiné po transformaci comp. technologiemi získaly nový význam (krádež softwaru – nová forma)
- některé před námi vyvstaly prvně (počítačová kriminalita)

Počítačová etika

- CE – průvodce a rádce při rozhodování, jak správně užívat nových technologií, poskytuje zázemí pro řešení morálních dilemat souvisejících s informatizací
- CE chápána jako analýza přirozenosti a společenských dopadů počítačové technologie a analýza postupů pro její etické užívání

Model COVER

- Nástroj rozhodování etických dilemat
- Pokrývá teleologický a deontologický etický rámec, ohled i k dalším – analýza z různých perspektiv
- dvě složky , třetí závěr
  - A. předzpracování (FIAS)
  - B. filozofická analýza (COVER)
  - C. závěrečné vyhodnocení

Model COVER

- Mnemotechnická pomůcka:

First **I** Ask **S**ome questions to **COVER** my bases

- F = facts
- I = Issues
- A = Alternatives
- S = Stakeholders
- C = Codes
- O = Outcomes
- V = Values
- E = Editorial
- R = Rules

Model COVER - FIAS

- A. předzpracování** – prohledání prostředí dilematu, kdo je zapojen do../je ovlivněn rozhodnutím, jaké informace jsou potřeba
- jednotlivé kroky nemusí následovat v daném pořadí:
- 1. fakta** – určení známých faktů včetně těch, které neznáme, ale chtěli bychom je znát
- Př. Jaká je situace, pozice?
  - Jaké jsou výsledky souvisejících výzkumů?

Model COVER - FIAS

- 2. Problém** – identifikace etického/-ch problému/ů
  - Je etické použít/udělat .. ?
- 3. Alternativy** – navržení různých alternativních řešení
  - z navržených alternativ je předběžně jedna zvolena jako etické řešení na základě profesionálního úsudku (doplnit krátkým zdůvodněním)
- 4. Podílníci** – identifikace jedinců/skupin, kteří mají hmotný zájem na řešení problému
  - např. v případě firem jsou podílčíky nejen investoři, ale i ti, kteří mají zájem na prosperování firmy (zaměstnanci, dodavatelé apod.)

Model COVER

1. **Zákony** – hledání právních dokumentů

- vhodná metoda brainstormingu pro stanovení oblastí, kde třeba hledat
- přehled relevantních zákonů, ale i etických a firemních kodexů, profesních standardů

2. **Důsledky** – založeno na utilitaristické filosofii

- analýza nákladů a přínosů – nemusí obsahovat konkrétní finanční informace
- těžké stanovit hodnotu následků
- zkoumání současných skandálů v novinách (jaká je pravděpodobnost, že učiněné etické rozhodnutí je nepřímo spojené se zahrnutým množstvím peněz?)

Model COVER

3. Hodnoty – deontologický rámec

- jaké jsou zdroje hodnot?
- strategické plány, cíle a popis poslání organizací, jejich mota, společenské kodexy, náboženská přikázání (problém s opačnými vírami), práva jedinců, které by měly být podporovány (listina práv, přijaté deklaráce)
- sociální odpovědnost (včetně podnikové), povinnosti přesahující zákony a profit, podpora filantropie
- identifikované hodnoty aplikovány na identifikované alternativy

Model COVER

4. Mediální úvodník (editoriál)

- propojení aspektů analýzy důsledků a hodnot
- jaké aspekty každé alternativy jsou nejdůležitější pro média?
- jaký je nejvíce negativní aspekt každé alternativy v očích veřejnosti?
- jste schopni zastávat vybranou alternativu při vystoupení v médiích?

5. Pravidla – založeno na kategorickém imperativu

- hodnocení každé alternativy:
- mohla by se stát zákonem pro všechny?
- bude kdokoli v podobné situaci volit stejnou alternativu?
- stane se svět aplikací pravidla lepším či horším?

Model COVER

Závěr

- různé sekce ukazují k různým alternativám - srovnání
- zvolení optimální alternativy - potřeba ukázat jaké analýzy podporují závěr a v čem byly nejpřesvědčivější
- srovnání s předběžně zvolenou alternativou z původního návrhu alternativních řešení

Literatura

- HIMMA, Kenneth Einar – TAVANI, Herman T. *The Handbook of Information and Computer Ethics*. Hoboken : John Wiley & Sons, 2008. 706 s. ISBN 978-0-471-79959-7.
- MITCHELL, J. M. – YORDY, E. D. COVER It: A Comprehensible Framework for Guiding Students Through Ethical Dilemmas. *Journal of Legal Studies Education*. 2010, Vol. 27, No. 1, s. 35 – 60.